Ял хуçалăх ыйтăвĕсемпе

Çиелтен пăхма юрамасть

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

– Кăçалхи 3 уйăхра ӳсĕмсем еплерех?

– Пурĕ кăçал 223067 пин тенкĕлĕх тавар кăларса реализациленĕ, ĕçсем тунă. Ку вăл иртнĕ çулхи çав вăхăтринчен 56,9 процент нумайрах. Çав шутран ял хуçалăх продукчĕсене - 69102,9 пин тенкĕлĕх е иртнĕ çулхи çав вăхăтринчен 5,6 процент ытларах. Промышленноçра вара кăтарту шăп та лăп икĕ хут ытла хăпарчĕ. Урăхла каласан, 153964,1 пин тенкĕлĕх (200,6 процент) продукци кăларса сутнă тата ĕçсем тунă районти промышленность тата хаклăх ыйтăвĕсене тивĕçтерекен предприятисем.

Промышленность предприятийĕсене уйрăммăн илес пулсан, Муркашри кирпĕч заводĕ кăтартăва кăçал пĕлтĕрхи 3 уйăхринчен 9 хут ытла ӳстерчĕ: 900, 3 процент. Çавăн пекех "Моргаушрайгаз" (297,4 процент) филиалĕ, "Моргаушагропромснаб" (263,6), "Сеспель"(259,2), Муркаш потамчĕ (225,9) уйрăмах пысăклатрĕç кăтартăва. Пĕтĕмĕшле пур промышленность предприятийĕсем те пĕлтĕрхи çак вăхăтринчен анăçлăрах ĕçлерĕç. Мăн Сĕнтĕрти пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх предприятийĕн çеç кăтарту иртнĕ çулхине çитеймерĕ.

Тӳлевлĕ пулăшусем парассипе те утăмсем малаллах. Пĕтĕмпе 21743,9 пин (е 11 процент ытларах) ĕçсем пурнăçланă. Чи пысăк ӳсĕм "Моргаушрайбытра" ĕçленекенсен. Вĕсем пĕлтĕрхинчен 41, 5 процент ытларах суммăлăх ĕç турĕç.

Е тата ваккăн сутмалли таварçаврăнăш планне илер. 90577,2 пин тенкĕлĕх тавар сутнă суту-илӳ предприятийĕсем. Ку вăл 29, 1 процент пысăкрах кăтарту. Мăн Сĕнтĕр райповĕ 24, Муркаш райповĕ 33,8 процент чухлĕ ӳстернĕ ăна.

Обществăлла апатлану предприятийĕсем те çĕнĕсе илнĕ чикĕре тăмаççĕ. 3 уйăхра вĕсем пĕлтĕрхи çак вăхăтринчен 85, 8 процент чухлĕ тăрăшуллăрах вăй хунă. 10001 пин тенкĕлĕх пурнăçланă умри тĕллеве. Мăн Сĕнтĕрсен кăтарту 7,3, Муркашсен 28,2 процент чухлĕ пысăкрах.

Ял хуçалăхне илсен те, ӳсĕмсем çук мар. Аш-какай, пур тĕрлĕ хуçалăхсене шутласан, çак хушăра 1661, 5 тонна туса илтĕмĕр. Ку вăл пĕлтĕрхи çак вăхăтринчен 5,1 процент ытларах. Сĕт туса илессипе те каялла чакман. Пурĕ 9726,4 тонна туса илнĕ е иртнĕ çулхи çак вăхăтринчен çур процент ытларах. Çăмарта туса илессипе ӳсĕм 2006 çулхи малтанхи виçĕ уйăхран 7,7 процент ытларах. Пĕтĕмпе 14674,8 пин штук.

– Альберт Николаевич, обществăлла выльăх-чĕрлĕхе хĕл каçармалли тапхăр та вĕçленсе пырать. Ăна мĕнле хак паратăр?

– Обществăлла выльăх-чĕрлĕхе хĕл каçармалли тапхăрăн 6 уйăхĕнче пĕтĕмпе 5652,6 тонна сĕт туса илтĕмĕр. Районти 13 хуçалăхра çак хушăра сĕт туса илесси ӳсрĕ:

Суворов, Чкалов яч. хис., "Волга", "Оринино", "Свобода", "Чемеево", "Дружба", К. Иванов яч. хис., "Сеятель", "Герой", Ильич яч. хис., "Ударник", Чапаев яч. хис. хуçалăхĕсенче. Çав хушăрах "Передовик", "Лидер", "Рассвет", Ленин яч. хис., "Восток", Е.Андреев яч. хис. хуçалăхсенче çак кăтарту чакрĕ. Çакă, тĕпрен илсен, выльăх апачĕ çителĕксĕр тата пахалăхсăр пулнипе çыхăннă. Çавăн пекех выльăхсене тăрантарассин режимне, технологине пăхăнмалли, ĕнесене вĕсен ӳсĕмне тата мĕн чухлĕ сĕт панине кура тăрантармалли пирки те калать. Выльăхсене хĕл каçарма иртнĕ çул кашни условнăй выльăх пуçне 16,1 центнер апат единици хатĕрленĕ. Выльăх апачĕ çителĕксĕрри уйрăмах Е. Андреев яч. хис., "Чемеево", "Сеятель",К. Иванов яч. хис., "Передовик", "Дружба" хуçалăхсенче палăрать.

Выльăх-чĕрлĕх сферинче шутламалăх ыйтусем пур. "Восток", "Лидер", "Передовик" хуçалăхсенче, акă, ĕнесен йышĕ чакнипе сĕт сахалрах туса илчĕç. Выльăх сарайĕсенче нӳрĕ, сивĕ пулни те продуктивлăха 10-15 процент чакарать, выльăх апачĕ палăртнинчен 25-30 процент ытларах тăкакланать.

Рационти тĕрлĕ микроэлементсен шайлашăвĕ пăсăлни те продуктивлăха чакарасси патне илсе пырать. Сахăр, акă, выльăх кăшманĕнче, патокăра нумай. Анчах та паянхи куна вăл Ленин яч. хис., Оринино", "Свобода", "Восток", "Герой" хуçалăхсенче çеç пур. Çавăнпа та хуçалăхсенче выльăх кăшманĕн лаптăкĕсене чакарса пыни тĕрĕс утăм мар. Асăннă культурăна туса илме йывăр тесе шутласан, хуçалăхсенче патока туянмалла. "Ударниксем" шăпах çапла тăваççĕ те.

Хĕл каçармалли тапхăрта пĕтĕмпе 1326 тонна аш-какай туса илсе реализациленĕ. Ку вăл малтанхи хĕл каçармалли тапхăртинчен 8 процент ытларах кăтарту.

– «АПК аталантарасси» наци проекчĕ выльăх-чĕрлĕх фермисене реконструкцилеме нумай вăхăтлăх кредитсем парать. Хăш хуçалăхсем çак пулăшупа усă курса çĕнĕ технологи çине куçма хатĕрленеççĕ?

– "Волга", Ленин, Чапаев, Чкалов, Е. Андреев, К. Иванов яч. хис.,"Передовик", "Чемеево" хуçалăхсем "Россельхозбанк", "Свобода", "Ударник", Суворов яч. хис. хуçалăхсем тата Кмат ХФХ Перекет банкĕ урлă пĕтĕмпе 102 млн. 800 пин тенкĕлĕх кредит илме хатĕрленеççĕ.

Палăртмалла, асăннă наци проекчĕпе килĕшӳллĕн килти хушма хуçалăха аталантарма та кредитсем йышлăн илеççĕ. Кăçал 172 кредит пурĕ 25 706,9 пин тенкĕлĕх патшалăх пулăшăвне илнĕ. Çав шутран 110-ăн 14806,9 пин тенкĕлĕх Перекет банкĕ урлă, 62-ĕн10900 пин тенкĕлĕх илнĕ. Ку вăл республикăри виççĕмĕш кăтарту. Çакă малашне районта выльăх-чĕрлĕх продукцине ытларах туса илесси çине витĕм кӳрес шанăç парать.

– Выльăх апатне пахалăхлă хатĕрлесси çĕр ĕçченĕ хăйĕн тивĕçне епле пурнăçланипе тачă çыхăннă. Пĕлтĕрхи йăнăшсене тăвас мар тесен, мĕне асра тытмалла кăçал уйхирте вăй хуракансен?

– Выльăх апачĕн пахалăхĕ ял хуçалăх культурисене вăхăтра пухса кĕртнинчен тата выльăх апатне хатĕрлес технологие пăхăннинчен нумай килет. Иртнĕ çул выльăх апачĕ хатĕрлемелли техникăна вăхăтра хатĕрлесе çитерменнипе утăпа сенажа кая юлса хатĕрлеме пуçларĕç. Ку йăнăша тумалла мар кăçал. Çавăн пекех нумай çул ӳсекен культурăсене час пиçсе çитнĕр тесе, çуркунне вĕсене минераллă удобренисемпе апатлантарса сӳрелемелле. Çапла тусан çеç утине пĕр эрне маларах тухма, выльăх апатне вăхăтра хатĕрлесе хăварма пулать.

Тата çакна палăртсах хăварас килет. Çу каçипе выльăхсен симĕс апат пултăр тесе, ферма çывăхĕнче кĕтӳ çӳретме пучахлă культурăсен хутăшне акса хăварни вырăнлă пулмалла. Иртнĕ çулхи опыт тата çакна кăтарса пачĕ. Сенажра силоса хатĕрленĕ чух йӳçĕхтернĕ меслетпе усă курни выльăх апатне пахалăхне лайăхлатма май пачĕ, продуктивлăх палăрмаллах ӳсрĕ.

– Çур акиччен те вăхăт нумаях юлмарĕ. Кăçал мĕне уйрăмах тимлĕх уйăрмалла çĕр ĕçченĕн?

– Иртнĕ çулхи опыт çакна кăтартса пачĕ: кĕрхи çĕртме сухи тунă çĕрте акнă культурăсен тухăçĕ 4-5 центнер пысăкрах пулчĕ. Апла пулсан ку ыйтупа кăçал тăрăшарах ĕçлемелле.

Пурнăç паян энергие перекетлеме май паракан çĕнĕ технологи çине куçма ыйтать. Çĕрпе ĕçлемелли операцисен йышне чакарни уйсене пыра-киле çум курăкран тасатма, тăпра пахалăхне лайăхлатма май парать. Апла пулсан пирĕн чи малтан çум курăкпа кĕрешме тивет. Питĕ çумлă уйсене пусу хăварса, çу каçипе 3-4 хут культиваци туса, çум курăкран тасатса, кĕр тырри акмалла. Тĕрлĕ имçамсемпе, гербицидпа, фунгицидпа усă курни тĕш тырăн тухăçне палăрмаллах ӳстерет, хăй хакне темиçе хут кăларать.

– Унччен вара çĕр ĕçченĕ çур акине йĕркеллĕ ирттересшĕн. Вăрлăх хатĕрлессипе ĕçсем паян мĕнле шайра?

– Кăçал пирĕн тĕш тырăпа пăрçа йышши культурăсене 12,3 пин гектар çинче акса хăвармалла. Паянхи куна кондициллĕ вăрлăх кирлĕ чухлĕ йышăн 90 процентĕ ытла. Е.Андреев, К. Иванов, Ленин ячĕпе хисепленекен, "Колос" хуçалăхсенче ку тĕллĕшпе лару-тăру йывăртарах. Паян элитăллă вăрлăх туянас тĕллĕшпе ĕçлемелле. Çакна валли патшалăх 1 млн. 70 пин тенкĕ субсиди парать. Районти пур хуçалăхсен те элитăллă вăрлăх туянмалла, тырă сортне улăштармалла. Асилтеретĕп, 1 тонна элитăллă тырă вăрлăхĕ туяннăшăн патшалăх 3800 тенкĕ, çĕр улмишĕн 4800 тенкĕ донаци парса пулăшать.

– Тислĕк, минераллă удобрени хывмасан, çĕр çинче ĕçлени харама каять. Ку енĕпе ӳкерчĕк районта мĕнле?

– Пĕр тĕслĕх илсе кăтартатăп. Пĕр гектар çĕр çине 50 тонна тислĕк тăкни 1 тонна азофоска сапнипе танлашать. Ку мĕн çинчен калать? Хуçалăхсенче тислĕк хывассипе тимлемелли çинчен. Çулсеренех минераллă удобрени сапакан хуçалăхсем те чакса пыраççĕ. Тăпрана органиккăллă тата минераллă удобренисемпе апатлантарассине уйрăмах "Свобода", "Ударник", "Герой", "Восток", Ильич яч. хис. хуçалăхĕсенче тĕпе хураççĕ. "Колос", К. Иванов яч.хис., "Хлебороб", "Передовик" хуçалăхсенче çителĕксĕр хываççĕ.

Кăçал вара çур акине иртерме пурĕ 2672 тонна тĕрлĕрен минераллă удобрени кирлĕ. Паянхи куна 1500 тонна патне кӳрсе килнĕ. Çакна палăртсах калас килет: удобренисемпе усă курмасăр пирĕн тăпра пысăк тухăç туса илме кансĕр. Республика бюджечĕнчен çĕр пулăхне пысăклатма, фосфор, извеç çăнăхне, кали удобренине сапма пирĕн района кăçал 4 млн. 138 пин тенкĕ укçа уйăраççĕ. Хуçалăхсен, вăхăта сая ямасăр, тăпра пулăхне ӳстерме килĕшӳсем тумалла.

– Çур акинче çунтармалли-сĕрмелли материалсем çитнине, техника юсавлă пулнине нимĕн те çитмест. Паян ку тĕллĕшпе йăлтах йĕркеллĕ тесе шантарсах калама пулать-и?

– Çур аки иртерме çунтармалли-сĕрмелли материалсенчен 1200 тонна дизель топливи, удобренипе вăрлăх турттарма 400 тонна бензин, 60 тонна дизель çăвĕ кирлĕ. Хуçалăхсенче паян 400 тонна дизель топливи пур, бензин – 100 тоннăна яхăн, дизель çăвĕ – 8 тонна. Çавăнпа та çунтармалли-сĕрмелли материалсем сахал хуçалăхсен ертӳçисен вăхăта сая ямасăр кредитсем илсе те пулсан ку ыйтăва татса памалла.

Машинăпа трактор паркĕнчи лару-тăру та паян лăш! сывласа ямаллиех мар. Ильич яч. хис., "Оринино", "Герой", "Восток", "Ударник", Суворов яч. хис. хуçалăхсенче тата чăх-чĕп фабрикинче пур техникăн 90 проценчĕ ытла çур акине хатĕр пулсан, ытти хуçалăхсенче юсав ĕçĕсем нумай пулмасть пуçланнă тесе каласан та пысăк йăнăшах пулас çук.

Паян техникăна çĕнетес ыйтупа та ĕçлемелле-ха пирĕн. Машинăпа трактор паркĕсене МТЗ-1221, ХТЗ, К-700 тракторсемпе, "Дон", "Енисей" комбайнсемпе çĕнетни тухăçа 2 хут ытла ӳстерме, хăйхаклăха 2-3 хут чакарма нумай парать. Çавăн пекех çĕнĕ йышши ял хуçалăх машинисем туянни те çунтармалли-сĕрмелли материалсен тăкакне чакарма пулăшать т. ыт. те. "Нива", "Сеятель", "Колос" хуçалăхсенче темиçе çул ĕнтĕ çĕнĕ техника туянман, пуррине те йĕркеллĕ пăхса тăмаççĕ. Ильич яч. хис., "Оринино", "Свобода", "Герой", "Восток", "Ударник" хуçалăхсем, "Муркашри чăх-чĕп фабрики" çеç техникăна юсаса тепĕр тапхăра хатĕрлес йĕркене пăхăнаççĕ.

– Хатĕрленӳ ĕçĕсем çакăнпах вĕçленмеççĕ пулĕ-ха?

– Çур акиччен вăхăт пĕр уйăхран та каталчĕ. Çавăнпа та юлнă вăхăтра усă курса туса çитереймен пĕтĕм ĕçе вĕçлесчĕ. Çав шутран механизаторсен кадр ыйтăвне те татса памалла. Вĕсене медосмотра тăратса, вĕрентсе, хăрушсăрлăх техникин правилисемпе инструктаж иртермелле. Паллах, уя тухиччен çĕр ĕçченĕсене ĕç тата пурлăх тĕлĕшĕнчен хавхалантармалли условисемпе паллаштармалла. Мĕншĕн тесен ӳсĕм ĕçлекенĕн шалти хавхаланăвĕнчен нумай килет. Çын чи малти вырăнта пулмалла.

– Тавах, Альберт Николаевич, каласушăн.

Л. ПАВЛОВА калаçнă.

50 çул иртрĕ

“Кукуруза пысăк усă парать терĕç колхоза”

(Вĕçĕ. Пуçламăшĕ иртнĕ номерте).

Митингра Чăваш делегацинчи Елчĕк районĕнчи "Победа" колхоз председателĕ Василий Васильевич Зайцев сăмах каларĕ. Ку митингра çулсерен пулса иртекен мероприятие – заем çырăнассине кăçалтан пĕтерес тесе йышăнчĕç. Ку таранччен заемсен вылявне çулсерен тунă пулсан, халĕ вара 20 çула хăварма палăртрĕç. 20 çул иртсен заемсем çĕнĕрен выляма пуçлĕç терĕç.

Митинг хыççăн тепĕр кунне пире каллех çăмăл машинăсемпе чукун çул станцине леçсе хăварчĕç. Вара киле таврăнтăмăр. Канашлура калаçнине тата унта йышăннисене пурнăçлама вăй хутăмăр. Чи малтан çĕнĕ культурăна – кукурузăна çул пама пуçларăмăр. Пĕрремĕш çултанах кукуруза пысăк усă парасси курăнчĕ.

Вăрнар районĕнчи Кольцовкăри Сталин ячĕпе хисепленекен хуçалăхра (председателĕ С.К. Коротков) семинар ирттерчĕç. Ăна Чăваш КПСС обкомĕпе ял хуçалăх министерстви йĕркелерĕç. Колхоз ертӳçисемпе агрономсемпе чĕнчĕç. Кукуруза чăнахах та аван çитĕннĕччĕ. Коротков кукуруза тухăçĕ 800 центнер тухать тесе хураварĕ. Кукуруза пусĕсене те пухса илнĕччĕ. 6 га çинчен 800 ц е вăтам тухăç 160 центнер тухни çинчен пĕлтерчĕ.

Пирĕн хуçалăхра та кукуруза пысăк тухăçлă çитĕнчĕ. Ăна пĕтĕмпех силоса хывăрмăр. Силос ямисем симĕс массăпа тулса ларчĕç. Урăх хывма вырăн та юлмарĕ. Вара силоса Орининпа Çĕньял Оринин ялĕсем çывăхĕнчи вар хушшисене тултартăмăр. 500 ц кая мар симĕс масса тухрĕ.

Ку канашлусем пулни 50 çул иртрĕ. Унта хутшăннисенчен чылайăшĕ чĕрĕ те мар ĕнтĕ. Хамăр район делегацийĕнчен – эпĕ тата МТС директорĕ пулнă В.Ф. Ижутов (халĕ вăл Шупашкар хулинче пурăнать), Елчĕк районĕнчи МТС директорĕ пулнă М.Ф. Никишев тата "Победа" колхоз агрономĕ пулса ĕçленĕ Е.И. Васильева (халĕ Шупашкарта пурăннине, сывввине пĕлетĕп). Ыттисен пирки нимĕн те илтмен.

Кукурузăна сарлака ретлĕ (ретсем хушшине 60 см) акаттăмăр. Акнă çĕре минераллă удобрени хушаттăмăр. Шăтнă вăхăтра кукурузăна кайăксем питĕ сиен тăватчĕç. Ирсерен хĕвел тухнă тухманах хуралама тăрăшаттăмăр. Ун чухне хурала тăратнă çамрăксене çывăрма паман.

Шăтса тухсан гербицидсемпе çум курăксене пĕтереттĕмĕр. Ретсем хушшине кăпкалатнă чухне татах минераллă удобренисемпе апатлантараттăмăр. Çапла кукурузăна 3 метр çӳллĕш, гектартан 500 центнер çитĕнтереттĕмĕр.

А. КАЛИНИН.

Спорт

Пурте хастар пулчĕç

Çатракасси шкулĕнче мартăн 22-мĕшĕнче йăлана кĕнĕ тăрăх «Свобода» хуçалăх кубокне çĕнсе илессишĕн шкулта вĕренекенсен тата ялти çамрăксен спартакиади пулса иртрĕ. Унта хутшăнакансем йĕлтĕрпе эстафета чупассипе, волейболла выляссипе, шашкăлла тата шахматла выляссипе, канат туртассипе вăй виçрĕç. Вĕсен шутĕнче Çатракасси, Очăкасси, Кашмаш шкулĕсенчи учительсен, ку шкулсенче вĕренекенсен, «Березка» ача садĕн воспитателĕсен командисем.

Спартакиадăна Çатракасси шкулĕн директорĕ В.А. Прокопьев уçрĕ, çак мероприятие ирттерме укçа-тенкĕ тĕлĕшпе пулăшнăшăн «Свобода» хуçалăх ертӳçине К.Е. Сретинские пысăк тав сăмахĕ каларĕ.

9-мĕш класра вĕренекенсем хушшинче эстафета чупассипе Çатракассисем палăрчĕç. Хыççăнхи вырăнсене Очăкассисемпе Кашмашсем пайларĕç.

10-11 классенче вĕренекенсем хушшинче Çатракасси шкулĕнче вĕренекенсем анăçлăрах пулчĕç. Ку шкулти учительсен команди иккĕмĕш, Очăкассисем виççĕмĕш пулчĕç.

Волейболла выляссипе Çатракасси шкулĕнчи учительсене çитекенни пулмарĕ. Ку шкулта вĕренекенсемпе Очăкасси шкулĕн учителĕсем иккĕмĕшсемпе виççĕмĕшсем пулчĕç.

Шашкăлла выляссипе уйрăм спортсменсем хушшинче Очăкассинчи В.Г. Матвеев çĕнтерчĕ. Шахматла выляссипе хĕрарăмсем хушшинче Е.Г. Прокопьева палăрчĕ. Командăсем хушшинче шашкăлла выляссипе Çатракасси шкулĕнчи учительсен команди пĕрремĕш, «Березка» ача садĕн командиди иккĕмĕш, Очăкасси шкулĕнчи учительсен команди виççĕмĕш, шахматла выляссипе Çатракасси шкулĕнчи учительсен команди пĕрремĕш, Очăкассинчи учительсен команди иккĕмĕш, Çатракасси шкулĕнче вĕренекенсен команди виççĕмĕш вырăнсене çĕнсе илме пултарчĕç.

Канат туртассипе вара «Березка» ача садĕнче вăй хуракансене çитекенни пулмарĕ.

Пĕтĕмĕшле кăтартусемпе командăсем хушшинче йышăннă вырăнсем çапла. Пĕрремĕшсем – Çатракасси шкулĕнчи учительсем, иккĕмĕшсем – Çатракасси шкулĕнче вĕренекенсем, виççĕмĕшсем – Очăкассисем.

Мала тухнă командăсемпе уйрăм участниксем парнесемпе Хисеп грамотисене тивĕçрĕç.

Кăçал ку спартакиада виççĕмĕш хут иртрĕ. «Березка» ача садĕн команди унта пуçласа хутшăнчĕ. Малашне вара спартакиадăна хутшăнакан командăсен йышĕ ӳссе пырасса шанас килет. Кунпа пĕрлех спартакиадăна ирттерме укçа-тенкĕ тĕлĕшпе пулăшнăшăн «Свобода» хуçалăх ертӳçине уйрăм тав сăмахĕ.

С. НИКИТИНА,
Çатракасси шкулĕн директорĕн воспитани енĕпе ĕçлекен çумĕ.